

# Tanja

Antun Šoljan

Micsoda lány volt az! Az istenek se szégyellték volna. De abban a városban egyetlen isten se volt. Csak emberek jártak az utcákon, háztól házig, saroktól sarokig, és unalmukat kártyázással, borral, pletykázással, főleg pletykázással akarták elűzni. Az egész város egy nagyobb kórházra vagy szanatóriumra hasonlított, amely el van vágva a világtól. Minden érdeklődés a szomszéd szobájában ért véget.

Nem tudom, a sors milyen ügyefogyottsága folytán került egy olyan lány, mint Tanja, ebbe a városba. Szinte hihetetlen és váratlan volt, mint egy robbanás, hogy egy ilyen csodálatos lény itt él és mozog, s ezüstös kacsáját és arany haját szórja az utcácskától a térig, otthonától az iskoláig, a telefonoszloptól a vegyeskereskedésig. Az idetévedt utasok megálltak a városka utcáin, mintha egyszerre végtelen, üde havas táj jelent volna meg előttük. Az eltévedt utasok reggel kiléptek az elhagyatott szállodából, melynek földszintjén egy kocsmá volt, készen arra, hogy elmenjenek, és soha többé ide vissza ne térjenek, kicsomagolatlan bőröndjeikkel, az unalom és piszok terhével, ijedten, nehogy elmerüljenek ennek a városnak puha talajában, mint az iszapban, s megálltak a küszöbön, ügyetleneknek érezték magukat, mintha már elfoglalt kezükkel még egy terhet kellene elvinniök, s arra gondoltak, hogy borotvátlanok, tisztátlanok, és hogy kezük sohasem volt eléggé szép. Lábuk a földbe gyökerezett ettől a szépségtől, üdeségtől, ruganyos fiataliságtól, a színektől, egy testtelen vágytól, meghököltek önmaguk célját tévesztett életétől, minden elszalasztott alkalomtól, a szerelemtől mellyel sohasem találkoztak, megálltak önmaguk miatt. S aztán elmentek, kék virággal a szemükben, s valamit csak önmaguknak őriztek.

Az utasok szerteszét vitték a lányt a világon, részenként, hogy semmi se maradjon belőle a kereskedőségnek, a postásnak, az öreg pénztáros-

nőnek a bankban, a pénzbeszedőknek, semmi ennek a névtelen városkának, ami egyszerű utcáinak díszé lenne, ami megszépítené embereit, ami mosolygóssá tenné arcukat. Csak az utasok tudták, hogy Tanja nincs, hogy Tanja itt, a piactéri parasztszekerek, az esti korzó fényesre tisztított cipői, a zavaros vízü folyó partjain tétlenkedő fürdőzők között nem is lehet. Tanja velük élt egy másik világban, a szépség szelíd és muzsikáló világában, melyből jött, gondtalan mosolyával, s csak azért nem vett semmit észre maga körül, hogy elmenjen mellettünk, mint az örök felejtés lehetete, mint a részeg boldogság érintése.

Nem, semmi sem győzi meg az erre járó utast, hogy ez a fenséges csoda tényleg ott él az érett szőlővel telt kosarakkal és a dinnyehegyekkel együtt a községháza előtt, a ráérő utcaseprőkkel, akik a hosszú, lomha délutánokon lassan és gondolataikba merülve tolták hengerszerű szemétkocsijukat a városka poros utcáin, melyeknek kereszteződésein a rekedt kisbíró, mint aki egy másik századból lépett ki, értelmetlen határozatokat tesz közzé a parkok őrzéséről vagy az adófizetéséről. Az utasok boldogan mentek el, mint egy katarzis után, hogy otthonukban meséljenek a mély kék tavakról, a magas sötét hegyekről, százéves tölgyekről, végtelen utakról, veszélyes szakadékokról a hidak alatt és a csodákról, amelyek megfertőzik és megszállják az embert, és a nyugtalanság büntetésével, a megvalósíthatatlanság tudatával váltják meg.

Ez minden, amit Tanjáról tudok és mondhatok, hogyha evvel valamit is mondtam. Minden más vagy elégtelen volna, vagy megszejtetés. Ma már nem tudom, hogy ebben a városban tudta-e valaki is, amit a kóbor utasok, az élet tolvajai tudtak, akik megszokták, hogy semmit se hagyjanak meg, amit felkínálnak nekik, akik tudatában voltak annak, hogy vannak dolgok, amelyeket sohasem lehet pótolni, telhetetlenségükben, kegyetlenségükben és önzésükben raboltak, és magukkal vittek mindent. Nem tudom, ismert-e ebben a városban valaki is valami mást, mint az unalmat és irigységet és a minden különöstől és újtól való félelmet; tudta-e valaki is, hogy a helység szűk és poros határain túl is van valami, amit érdemes megismerni. Talán egyszer keresztülmentem ezen a helységen, elmúlt életemben, talán nem, s nem is fogok; talán tévesen ítélem meg ezeket az embereket, akiknek az élete különbözik az enyémtől és Tanjáétól, nincs vele semmilyen kapcsolatban, de énbennem van valami, ami nem engedi meg, hogy másként képzeljem el, hogyan is történt mindaz, amit el fogok mondani.

Egészen valószínű, hogy a helységben őt senki sem vette észre. Mert olyan nehéz ismerni azokat, akiket mindennap látunk. Ezt azért mondom, hogy valamennyire igazoljam azokat az embereket, de mint ahogy semmi sem igazolhatja a vakság vétkét, annyira biztos az is, hogy Tanja mindenképpen. eleve-elrendelten, elment volna ebből a világból, amelyben idegen volt, és elveszett volna az életben, ahol senki sem lehet csoda idegen égbolt alatt. Nem tudom elképzelni azokat a körülményeket, amelyek visszatarthatták volna. Evvel nem akarom azt mondani, hogy ő valami „magasabb” vagy „jobb” felé törekedett, mint ahogy avval vádolták például, hogy filmszínész nő akar lenni, hanem csak azt: számára eleve el volt rendelve, hogy egyszerűen elmenjen az összhangtalanságból, mint ahogy egy hibásan eljátszott hang elroppen az ügyes karmester keze alól. Tanja olyan lány volt, aki távozásban született. Őneki ez nem esett annyira nehezére, mint nekünk, mert számára a távozás a dolgok természetes állapota volt.

Mondom, senki sem vette észre Tanja létének különösségét, amíg a botrány fel nem tépte a sebeket, és a sértődöttség, rosszakarat és irigység gennye ki nem ömlött, el nem terjedt mindenfelé, s csak őt nem érintette. Egyszerre mindenki sértve érezte magát, hogy Tanja eddig nem mutatta

meg, kicsoda, mindenki el volt keseredve, hogy nem őt választották ki a trónra abban a birodalomban, melynek senki sem tudta a nevét, mindenki rögtön biztos volt benne, hogy csakis Tanja árulta el kis, zárt világukat, valami szemérmetlen és meg nem engedett kedvéért, ami hatásos az életveszélyes és megismerhetetlen pokollal, amely mindig ott leselkedik felágunk mezsgyéjén.

Tanját az egész nem izgatta, mert azt hitte, hogy nem is kérdéses: igaza van-e neki, vagy nincs, mert a kisvárosban sok minden könnyen és észrevétlenül múlt el, s mert magáról is azt hitte, hogy észrevehetetlen. És meglepődött, amikor, az események után, a gimnázium folyosóján hozzalépett a tornatanár, akit mindenki Lipicánernek hívott merev tartása és ünnepélyes járása miatt.

— Úgy látszik, Tanja, hogy ki fognak zárni az iskolából — sziszegte. Tanját meglepte a tanár hangjának kellemetlen csengése és az arcán tükröződő bosszú. Mivel bántottam meg? — kérdezte magában Tanja. Hát ő is? — mondta magában, minden keserűség nélkül.

— Ha rám hallgattál volna, Tanja, ez sohasem következett volna be. Ha akarnád, talán valahogy rá tudnám beszélni az igazgatót... — mondta Lipicáner gyorsan és lihegve, közben körül-körülnézett, kezével hadonászott, mintha le akarná magáról rázni a szüneten lévő diákok tekintetét. Egy cseppet sem illett hozzá ez a félenkség, sietség, se a zsaroló szerepe. Aztán elment, s két lépés után járása ismét biztos és ünnepélyes lett, arca megmerevedett, mint ahogy egy méltóságteljes tanárhoz illik.

Lipicáner volt az első férfi, akivel Tanja aludt. A folyóban fürdött, valahol messze, s a tanár csónakon odajött hozzá, horgászni ment vagy horgászról jött, s elhívta, menjen vele egy lakatlan szigetre, s ott történt meg, a hűvös kavicson, a nedves alkonyi levegőn, míg a férfi szerencsétlen feleségéről és szerencsétlen önmagáról mesélt egy ló merev pofájával, s Tanja utána felhúzta érintetlen testére nedves, szűk fürdőruháját, gondolatait az öltözködésre összpontosította, kínlódott a nedves trikóval, öltözködés közben csipkedte magát, végül a jéghideg vízbe ugrott, hogy megfürödjön a folyó jeges fájdalmában. Testét összecspikkedték a szúnyogok, a vastag, nedves ajkak benyálazták, de egészen ártatlan volt, egészen ártatlan, egészen ártatlan.

Míntha semmi sem történt volna.

Lipicáner azután gyakran eljött érte, titkos és nyílt találgákat beszélt meg vele, ostromolta, kínlódott, könyörgött, fenyegetett, végtelen meséket mondott a feleségéről, a családi és a szomszédok közötti perpatvarokról, a tanárokról és diákokról, Tanja pedig türelmesen ment mellette, olyan megfoghatatlan és megmagyarázhatatlan mosollyal az ajkán, amilyen ő maga volt, s közben tökéletesen tisztának érezte magát. Minél többet hallgatta, annál tisztább lett, az idő pedig csak múltott. Végül rájött, hogy ez az ember sohasem mocskolhatta őt be, s ezért tűrte továbbra is jelenlétét, mint a végleges megtisztulás, mint a bűnbánat hangját.

Mint ahogy saját életét tűrte.

Aztán véglegesen és teljesen odaadta magát egy kegyetlen zöldszemű kóbornak, egy vad, törvényen kívül álló, otthontalan, szerelmet nem ismerő, esztelen betyárnak, aki utazásainak homályos és logikátlan rendje szerint került ide, egy embernek, akit Ragadozónak hívtak, és az égvilágon semmije sem volt, csak bolondos szabadsága, kegyetlen szeme, melyben az elrabolt vizeket és hidakat, mellékutakat, elhagyatott temetőket és felkavart tájakat hordta. Odaadta magát annak az embernek, aki szemérmetlenül rabolta el mások szavait, s ezekkel körülfogta Tanját, és hajlítgatta, mint egy fiatal nyírfát, annak az embernek adta oda magát, akinek a szavai szemérmetlenebbek, kegyetlenebbek és hazugabbak voltak mindannál,

amit eddig hallott. Teljesen odaadta magát ennek a kóbornak, aki csak hozzá jött és csak tőle ment el ebben a városkában, ebben az életben. Annak az embernek, akiből halála után semmi sem marad, csak a neve, mert senkihez sem tartozik.

Tanja jól tudta, hogy a férfi nem az övé — mert senki sem mondhatja magáénak azt az embert, akit Ragadozónak neveznek — ezt a pusztát —, s nem volt egyebe sem, csak szerelme. Tudta, hogy a férfi nem az övé, az övé csak a szabadsága volt, hogy a férfi legyen. Ahogy az övé vagyok, úgy vagyok a szélé és a földé és az égé, gondolta. Csak így lehetek önmagamé is s nem a sorsomé.

Sohasem kívánta meg, hogy a férfival akárhova is elmenjen, de ha a férfi elment, epedve várta vissza. És az egyik találkozástól a másikig teljesen nyugodtan, magabiztosan élt, mintha mindez nem vele, az egyszerű, észrevehetetlen Tanjával történne, hanem egy másik, gyönyörű Tanjával, aki a szerelem csodálatos táján él, ahol minden másképpen van. Ahol a szerelmesek teljesen meztelenül találkoznak az erdő avarjában, magas szalmakazlakon, fűzfák között a folyóparton, ellopott órákban az alkony és az éj között, és ahol szakadatlanul hallja azt a hangot, amely körülfogja, megváltoztatja, méltóvá teszi erre a szerelemre, melyre senki sem méltó.

— Olyan a hasad, mint a frissen sült kenyér — mondta a barbár föléje hajolva, feketén a fekete ég alatt, és szemével és kezével és szavaival és egész kemény, kóbor testével az ő szent testévé változott, amely egyszerre tele volt annyi titokkal, annyi étellel, s nem volt már különbség a test és a lélek között, csak a szerelmetlenségben —, ezek a finom, szőke pelyhek a ruganyos, kemény és puha hasadon olyanok, mint a finom liszt a friss kenyér héján. A melled, tápláló bimbóival olyan, mint egy csodálatos párna, s ott szeretnék meghalni, mint egy gyerek, az emlődön. Csípőd olyan, mint két hatalmas, szelíd macska, s én belemerülök, átteleve, félig megfojtva, mint a meleg tengerbe. Testednek olyan az íze, mint az ananászé és kávéé, az illata, mint egy karcús lóé, amely az álom tavasz legelőjén nyújtózkodik; vállad kerekded és hideg, mint a lassú, elrévedő halak, és a világ kezdete óta ott fekszem az állad alatti mélyedésben, mint az élet forrása alatt, és hajaddal takarózom, mintha bomlott ésszel rohannék a zsenge búza között, amely arcomat verdesi. A szemed olyan, mint a zuhogó csillaghullás, amely a mellemet ostromozza. Erőmet vesztettem a pillantásodtól és tőled, mint magától a haláltól.

Így szólt a logikátlan barbár, és Tanja összeolvadt szavaival és vele, lelke a lelkével, teste a testével, fehér a feketével. mert a férfi teste borostából és hamuból volt, sasból és bikából, éjszakából és parászból, homokból és mennydörgésből. Mert a férfi egészen a lányból volt, változóköny és örült és goromba, mint a szabadság; mert minden ölelésük csak része volt az örök válásnak, mert nincs különbség férfi és nő között, test és lélek között, élet és halál között, csak a szerelmetlenségben.

Egy pillanatra sem teremtettek tartós kapcsolatot egymás között, mindig készen álltak arra, hogy elváljanak, elszakadjanak, minden csókukkal búcsúztak, nem ismerték el egymást egyetlen ölelésükben sem, mindegyiket csak önmagukénak tartották, csak azért keresték egymást, hogy eltávolodjanak egymástól, s aztán újra találkozzanak. Tanja nem kívánt elmenni vele; csak azt akarta, hogy világuk határain mindig újra egymásra leljenek, meg nem érve egymást, mindig újra váratlanul szabadon és élve, amilyen szabad és élő lehet az ember a senkiföldjén.

Ezzel lehet bizonyos értelemben megmagyarázni, hogyan élhetett Tanja olyan nyugodtan és magányosan a világon, melynek semmit sem jelentett. És hogy érintetlen és tiszta maradt annak a botránynak a mocs-

kában, mely a városban tört ki, amikor Taško tanár megfogta, ahogy ő mondta: tetten érte a szalmakazalban egy városszéli ház udvarán, amikor a szerelmeseket követve odasompolygott, mint a sors kémje, telhetetlenül, szótlanul, zseblámpájával megvilágítva a lány karcsú testét, amely a szégyen görcsében hempergett a szalmán a váratlan fény sugarban, mint egy ijedt madár. És a barbár, mint egy sarokba szorított, szőrös vadállat rontott Taškóra a sötétből, félholtra verte, s úgy hagyta ott, élet és halál között lebegve egy idegen udvarban.

És többé nem lehetett visszatérni, mint ahogy nem lehetett volna, ha mindez egész másképpen történik.

És aztán, miután Tanját hazakísérte, Ragadozó elment, mintha örökre elmenne, nem törődött a holnappal, értelmetlen törvényeinek követelésére ment el megmagyarázhatatlan útjain, a sötétbe, hogy csak egyszer, sokkal később térjen vissza.

**M**eg vagyok győződve, hogy Tanja sejtette a szerencsétlenséget, mint ahogy mindazok, akiket igazi szerencsétlenség fenyeget, már jó előre megérik. S amíg képzeletében ezerszer átélte, a szerencsétlenség számára gyilkosabb és véglegesebb volt, mint amikor igazán megtörtént. S amikor megtörtént, Tanja már nyugodt és magabiztos volt, már régen tudatában volt annak, mit vesztett el, s mit nem lehet soha elveszteni. Olyan volt, mint egy halott, akihez, miután már föbelőtték, eljön a fia, rászegi fapuskáját, s azt kiáltja: Bumm! Meg vagyok továbbá győződve: Tanja már születésekor készen állt, hogy a szerencsétlenséget magabiztosan és bátran megvárja, mivel tudta, hogy mi az, ami nem az övé. És már régen távozóban volt, csak a jelle várt.

— Tudniok kell, hogy Tanja származása is komoly előjel — mondta Taško, s keret nélküli szemüvege tompán csillogott, miközben homlokán úgy megdagadt egy kék ér, mint egy kötél. Ceruzájával a tanári szoba asztalán kopogott, és japánosan kegyetlen szemével egytől egyig végigmérte a gyűlés résztvevőit. Arca olyan volt, mint egy érem, a géz fehér keretében, amely fülét is eltakarta. Fél arcán és a szeme alatt kékllett a vérömlés. — A lánynak nincs apja, édesanyját meg, hogy úgy mondjam... legalábbis... az anyját prostituálnak tekinthetjük. Tehát egyáltalán nem furcsa, hogy leánya ugyanarra a téves útra lépett. Önök már valószínűleg éppúgy észrevették, mint én, hogy eeeee... hogy Tanja Kovačić korához képest túlságosan kokett, hogy tanáraival és diáktársaival is szemezget, sokkal nagyobb mértékben, mint ahogy az egy hetedikes diákhoz illik — mondta Taško, az agglegény. — Ez az... illetlenség, gimnáziumunknak és, mondhatom, egész városunknak ez a... szégyene csak természetes következménye az egészségtelen környezetnek és a múlt maradványainak társadalmunkban — mondta a felháborodott Taško, aki saját magára haragudott, hogy arra a fiatal testre kell gondolnia, ott a szalmán, a fény sugar alatt. — Mit mondanak majd rólunk városunkban az apák és anyák? Hogy neveljük gyermekeiket? Hát nem kaptunk elég szemrehányást, hogy Kovačićnak, akinek olyan az anyja, egyáltalán megengedjük a barátkozást diáktársaival? Milyen példa lesz ez a többi gyerek előtt, akik még távol vannak az ilyen gondolatoktól, hogy ne mondjam, az ilyen élményektől? — Ezalatt pedig egy gondolat forgott az agyában: Biztosan volt valamilyen kiút. Meg kellett volna találniok. Miért követtem őket? Miért kívántam annyira, hogy megfogjam őket? Mi hajtott, hogy mindezt elindítsam? Talán senki sem tudta volna meg. Hát ez én vagyok? Kim állok bosszút? Honnan ez a rosszakarat, melyen már nem tudok uralkodni? — Igaz, Tanja kitűnő tanuló volt. De mi nem engedhetjük meg... A mi feladatunk nem

az, hogy olyan tudást adjunk az embereknek, amellyel később vissza fog-  
nak élni... Mi az ember erkölcsi arcukat neveljük, és mindent meg kell  
tennünk, hogy meggátoljuk intézetünk, valamint tantestületünk tekinté-  
lyének a megcsorbítását. Mindezen okoknál fogva az a véleményem, hogy  
az egyetlen helyes lépés, amelyet tantestületünk tehet: az illető diáklány  
kizárása az iskolából. Mi több, követelem, hogy a tantestület ilyen és csakis  
ilyen határozatot hozzon ebben az ügyben.

— Ön, kolléga úr, jogilag nincs semmilyen helyzetben, hogy valamit  
követeljen — mondta az öreg Dimitrijević tanárnő, az irodalom nyug-  
díjazás előtt álló előadója; hatvanadik évében, vékony gyermekhangjával  
és egy jó szoptatósdada testalkatával már semmitől sem félt. Még attól  
sem, hogy ellentmondjon Taškónak. — Ön még nem igazgató — tette  
hozzá eléggé hangosan.

Az igazgató, az asztalfőn, hirtelen levette szemüvegét, és zsebkendőjé-  
vel törölgetni kezdte. Tenyerével végigsimított homlokán. Megnézte Taš-  
kót, s kutató szemmel figyelte az arcát. Ennek nem vagyok én az oka,  
mondta ijedten az igazgató rövidlátó szemének a pillantása. Köhögött  
egyet, de egy szót sem szólt, csak fáradtnak és öregnek érezte magát.

— Én teljesen egyetértek az előttem szóló kartársammal — mondta  
hadarva Lipicáner — azaz Taško kollégával. Véleményem szerint azt a  
kihágást, amelyről Taško kolléga segítségével szereztünk kellő időben tu-  
domást, ugye, ezt a kihágást legélesebben el kell ítélnünk, és szigorú bü-  
ntetést kell érte kiszabnunk. Természetesen büntetnünk kell. Részemről  
hozzátehetem, én is észrevettem, hogy Tanja, ugye, hogy Tanja Kovačić  
túlságosan a legújabb divat szerint öltözködik, mondhatnám, kihívóan...  
Jobban mondva koketten, ami nem egyeztethető össze éveivel és nevelé-  
sünk elveivel. — Lipicáner körmeit vizsgálta nagyon figyelmesen. Egy-  
szerre felemelte tekintetét, mintha valamire elhatározta volna magát: —  
Véleményem szerint meg kell említenünk fennhéjázó és hideg viselkedé-  
sét kollégái és a tanárok iránt. Tanja testi szépsége és rendkívüli hiúsága  
miatt felsőbbrendűnek érzi magát környezeténél. Nézetem szerint egy ilyen,  
ugye, romlott almát el kell távolítani az egészséges közösségből.

— Tanja kizárólag, figyeljenek csak! kizárólag férfiakkal barátkozott.  
Ez rettenetes! — mondta Szép Angelika, a kémia tanárnő, egy vénlány,  
aki állandóan bokáig érő sötétszürke ruhát viselt, ujjai tinta- és kréta-  
foltosak voltak, lelke tele volt firkálva grafinokkal, vegyi folyamatokkal  
és képletekkel. A kémia doktora volt, és örökké tudományos munkájáról  
beszél, melyet sohasem fog megírni. — Tanja szemérmetlenül öltözködött!  
Kétrészes fürdőruhát viselt, saját szemmel láttam! A késő éjszakai órák-  
ban éjjeli mulatókban tartózkodott, amikor pedig egyetlen tisztességes  
lánynak sincs helye az utcákon! Ezekben az években, kartársak, ez, ez...  
erkölcstelenség! Kartársak, én is nő vagyok, és tudom, hogy mi, nők, mind-  
annyian hajlamosak vagyunk a széptevésre, kokettálásra, különösen, ha  
olyan *nagyon* fiatalok vagyunk. De ami sok, az sok! — sikoltzott Ange-  
lika egy igazhíttű dühével. — Tanja Kovačić, véleményem szerint, viselke-  
désével túlmegy minden határon. Ő „modern fiatal nő” akart lenni, olyan,  
amilyenek félmeztelenül mutogatják magukat azoknak a képeslapoknak  
a címdalán, amelyeket egyébként, véleményem szerint, be kellene tiltani.  
Szóval, Tanja egy, egy... nahát, egy *olyan* nő lett! Különben, azt hiszem,  
a testi szépséget, amellyel nem jár együtt a lelki szépség is, egyáltalán  
nem kell megbecsülni — vonta le a következtetést egy kissé logikátlanul.  
Leült, az igazgató felé fordult, és sóhajtva mondta: — *Úgy szégyellem ma-  
gam, mintha mindezt én tettem volna!* Micsoda szerencsétlenség zúdult  
iskolánkra! És képzeljék csak el, hogy néznek majd ránk a városban; mint-

ha mi magunk volnánk az erkölcstelenségnek és ezeknek a... ezeknek a szörnyűségeknek a terjesztői!

— Én mindenképpen sajnálom, hogy ezeket a dolgokat most hallom először — mondta az igazgató, nem túlságosan hangosan, s állandóan szemüvegét törölgetve, s azon igyekezve, hogy ne kelljen senkire se néznie. — Azt hittem, hogy a kis Kovačić kitűnő tanuló. Igaz, én öreg ember vagyok — mondta, és szemüvegére lehelt, hogy megmutassa: csak szerénységből túloz —, de még mindig vannak dolgok, melyek meg tudnak lepni.

Természetesen én elfogadom a kartársak többségének véleményét, mert közvetlen kapcsolatban vannak a tanulóval és jobban ismerik, mint én, de szeretném, ha egy ilyen kényes kérdésben más elveket is tekintetbe vennénk. Azt akarom evvel mondani, hogy az adott esetben talán okosabb lenne elhallgatni az ügyet, elsimítani a botrányt, hogy megőrizzük iskolánk tekintélyét, mintsem hogy hajsztát indítsunk valaki ellen. Tehát el kellene kerülnünk a fecsegést és kellemetlenségeket, a diáklányt pedig szigorú ellenőrzés alá kell vetnünk, és felhívunk figyelmét, hogy mátol gyökeresen változtassa meg viselkedését. Kérem önöket, gondolkodjanak az ilyen megoldásról, amely mindannyiunkat sok kintól mentene meg.

— Evvel behunynánk szemünket a nehézségek előtt — kiáltotta Taško —, ez a gyengébb ellenállás vonala. Épp az ilyen struccpolitika vezetett bennünket zsákutcába. Ha idejében megtettük volna a szükséges lépéseket...

— Milyen struccpolitikáról beszél, Taško kartárs? — kérdezte az öreg Dimitrijević tanárnő, olyan szelíd mosollyal, mint egy jó nagymama. — Annak a hetediknek, ahova Kovačić jár, én vagyok az osztályfőnöke. Én sok mindent nem láttam abból, amit Taško és a többi kolléga említett. Vagy talán már annyira öreg vagyok, hogy nem veszem őket észre. Tanjica bizonyára kissé álmodozó lány, ez igaz, és nem is kedveli túlságosan a társaságot. De mondhatom, hogy ez ezért van, mert visszahúzódott és szerény. Túlságosan szerény, mert még nem ébredt tudatára annak, hogy kicsoda. Ő még gyermek, mindannak ellenére, ami történt, ha megtörtént, és higgyék el, szeretném, ha ő az én lányom volna. Ő még serdülőkorban van, félénk, lobbanékony és boldogtalan, nem tehet róla, hogy olyan anyja van, és arról sem, ami történt vele. Ki tehet valamiről is, ami vele történik? Hogyha a tisztelt kollégák látták mindazokat a tüneteket, amelyek elkerülték az én figyelmemet, csodálom, hogy már előbb nem tartották fontosnak, hogy tegyenek valamit, hogy legalább tanáccsal lássák el a lányt. Most mindannyian, akik itt vagyunk, a fejét követeljük. Mi sem könnyebb, mint egy gyerek fejét követelni! De hogyha egy gyerek fejét követelik, gondoljanak arra, hogy talán saját gyermekük fejét követelik! Nem tudom, miért kívánják önök annyira ezt a gyermekgyilkosságot. Önök, ezt az arcukon látom, nem is tudják, kit akarnak megölni, mint ahogy én sem tudom, kit védek, és akárhogy döntünk is, tévesen döntünk.

— Én azt hiszem, hogy Tanja Kovačić kihágása elítélendő — mondta bizonytalan hangon a hetedik osztály jelenlévő képviselője, egy állig csukott pulóveres, sovány fiú. — Én sohase hittem volna, hogy Tanja... mindenkire előbb gondoltam volna, mint órá. Ő egyébként jó barát, habár nincs senkivel sem szorosabb... szorosabb viszonyban. Szeretnék valamit családi körülményeiről mondani. Édesanyja sok pénzt adott neki ruházkodásra, szórakozásra, és esténként gyakran elküldte otthonról, hogy ő... hogy úgy mondjam, egyedül maradhasson, azaz nem is jó kifejezés az, hogy „elküldte”, mert Tanja nagyon szívesen ment sétálni, leggyakrabban egyedül, mit tudom én, sokszor nagyon messzire, talán találkozott is avval az... avval az emberrel. De többször ott volt, ahogy mondták, azokban az éjjeli mulatókban, azaz a kávéházban, leginkább velünk, és én soha sem-

mit sem vettem észre, mert ő jó barát volt. Nagyon jó barát volt. Lehet, hogy ez véletlenül történt vele, úgy gondoltam, akarata ellenére. Sohasem hittem volna, hogy Tanja... nem ezért vagy azért, hanem hát szerintem ez nem illik hozzá. — Úgy beszélt róla a fiatalember, mint egy már nem létező személyről, vagy mint egy regényalakról, amely sohasem volt a valóságban, s érezte, hogy fiatalságának homályos világában az igazság fájó pontja körül botorkál. — Azt hiszem, hogy a kizárás rettenetesen hatna rá — fejezte be egyszerűen, s közben egy élőlényre gondolt.

— Nekem úgy rémlik, hogy sok kollégám túlságosan egyéni szemszög-ből nézi a dolgokat, s nem elvi álláspontból — mondta Taško összeszorított fogakkal, tagoltan, hogy minden szót kihangsúlyozzon. — Nemcsak Tanja Kovačićról van itt szó. Most már késő azokon a körülményeken könnyezni, amelyek azzá tették, ami lett. Az a tény, hogy ő az, ami, eléggé világosan kikristályosodott abból, amit itt hallottunk. Ez csak útmutatás számunkra a jövőben. Véleményem szerint ennek a ténynek a fényében most példás büntetést kell kimérnünk, s nem az érzelmesség mögé bújnunk, vagy pedig — és itt az igazgató felé fordult — visszahőkölnünk a kellemetlenségektől való félelmünkben.

**E**z a tanácskozás egy személyről, amely talán ezeknek az embereknek a képzeletében létezett, néhány óra hosszát vagy néhány napig tartott, és a tanácskozók sok érvet és ellenérvet hoztak fel, amelyek a fejükben létező világban voltak érvényesek, sok csatát vívtak, sokan meggörnyedtek a vereség súlya alatt, de egyetlen vereség, egyetlen győzelem sem volt a lányé. Mert ő csak várt, ábrándosan mosolyogva, egy ablaknál ülve, amely olyan széles volt, mint az álmokban, kezét ölében tartotta, s amíg a világosság aranyló hajában turkált, ő félig lehunytt szemmel nézett a kék messzeségbe, érintetlenül és nyugodtan, egészen tiszta testtel, szerény életének elteltségétől boldogan, szép, ártatlan kezével egy szentéletű nő szűzi csipőjén. Olyan teljesnek és olyan függetlennek érezte magát, olyan idegennek minden iránt, ami körülvette, olyan magasztosnak teljessége miatt, hogy már semmi sem bánthatta meg. Várt, de nem azoknak az embereknek az ítéletét, akik valahol messze arra törekedtek, hogy erőt találjanak az ő sorsáról való döntéshez, hanem egy jelre.

S amíg azok arról tanácskoztak, hogy irányítsák életét, mit tegyenek a sorsnak evvel a puha anyagával, amelyről azt hitték, hogy kezükben van, amíg hullottak a súlyos szavak és a könnyelmű szavak, az őszinteség keserű szavai és a ravaszság édes szavai, az ijedt szavak és a hatalom szavai, s amíg határoztak, anélkül, hogy valamit is határoztak volna arról, hogy kizárják vagy ne zárják ki, s amíg határozatukat közölték a lány síró anyjával, aki kétségbeesetten vagy kevésbé kétségbeesetten várt azoknak az ajtaja előtt, akik gyakran az ő ajtaja előtt várakoztak, s amíg ő még könnyesebben vagy kevésbé könnyesen, boldogan vagy kevésbé boldogan sietett haza, vagy vonszolta magát saroktól sarokig, amíg a sietős és önző percek repültek, míg múltak az irgalmatlan órák, míg lomha léptekkel haladtak a napok és az éjszakák, s mindenem otthagyták nyomukat, amíg büntettek vagy jutalmaztak, kizártak vagy visszatartottak bennünket, hogy kimutassák bocsánatukat, kegyelmüket, amíg a fejünket vették, vagy megvásárolt kegyelemben részesítettek, amíg értünk vagy ellenünk harcoltak, amíg mások kardja vagy mások pajzsa voltunk, amíg saját örökös, megváltozhatatlan hatalmukba, döntéseik visszavonhatatlan és engedelmes végrehajtásába vetett magabiztosságukkal az utunkat jelölték ki, mi mindannyian együtt felálltunk az ablak mellől, a messzeségbe révedtünk, felkeltünk a vacsora mellől vagy az ágyból, otthagytuk a csákányunkat a

földbe vágva, vagy ceruzánkat a tele nem irt füzetten, és mentünk, és közös jelünkről felismertük egymást.

És Tanja, aki sohasem tudta meg, milyen volt az a döntés, ki hozta meg és milyen felfuvalkodott hangon, teljesen közömbösen minden iránt, aminek elrendeltetett, hogy az ő világa legyen, biztosan tudta, ismerte a saját útját és a jeleket azon az úton, ismerte az erőt és a hitet, s elindult a habfehér álmok ezüstös felhőibe, utoljára töltötte meg az utcákat a ringó csipőjéből áradó sugárzással, s elment, haját hátravetette hideg vállán át, elment egy egyszerű ruhácskában, egy gyerekes kék virágcsokorral a keblén, felkapaszkodott a messzeség aranyvonatára, magára öltötte az eltűnés csodálatos kék szépségét, és elolvadt, mint egy kockacukor a hegyek és a csillagok közötti ködben, s örökre eltűnt a tekintetemből és a tekintetedből.

Tomán László fordítása

*Soljan tavaly megjelent Izdajice című regényének egy fejezetét közöljük. A könyvet e számunkban ismerteti Tomán László.*